

EN NATT VID BULLARESJÖN

Av Sven Rydstrand

Det finns många vackra och minnesrika trakter i Bohuslän, som ännu inte upptäckts av den turistande allmänheten. Till dem vill jag framför allt; räkna Sörbygdens härad, särskilt då Sanne socken samt trakterna kring den idylliska Kärnsjön. Men även Bullarens härad är ganska litet besökt, i betraktande av att det är så naturskönt och rikt på gamla minnen. Turisterna far väl den stora bilvägen fram genom häradet, då de reser till Norge, men de upptäcker knappast det sköna på så sätt. De har inte heller tid att leta sig ut i terrängen för att rinna något minnesvärt. Skall man besöka Bullaren, bör man absolut ha cykel, om man inte föredrar att gå till fots. Då kan man hitta på många natursköna ställen, dit den bilande turisten inte når.

Från den resa, som undertecknad förra sommaren företog genom Bullardalen, skall jag berätta litet. Det är dock på långt när inte allt sevärt i trakten som här skildras. Var och en bör själv gå på upptäcktsfärd här, och därför skall jag blott meddela litet, som kan tänkas ha mera allmänt intresse.

VI steg alltså av tåget i Hällevadsholm, min kamrat och jag, ty här är den lämpligaste utgångspunkten för en resa i Bullaren. Vi tog av på en liten smal väg, som bar ned till Bullarsjön, och det gick med god fart dit ned i den sluttande terrängen. Vi kom ned till gården Fähn och den gamla bryggan vid Karleholm. Här var förr ändpunkt för båttrafiken i Bullarsjöarna. Då jag för c:a 25 år sedan var här, kunde jag åka med motorbåten "Södra Bullarsjön" ända upp till Långevallsfors. Men nu är både bryggan o. båten borta. Kanske var det resterna av den gamla båten, som jag nu såg ligga på stranden. Man kan undra varför inte någon intresserad person sätter igång med båttrafik på dessa vackra sjöar igen. Det skulle säkert löna sig och dra många turister.

Vi beslöt oss för att ta den östra vägen genom Bullardalen. Den nybyggda bilvägen på västra sidan om sjöarna, är visserligen rakare och bättre, men man får se många vackrare vyer på den östra sidan, och man slipper i allmänhet att möta några bilar. Snart nådde vi Sundshult. Det var en liten by, som låg alldeles vid sjön. En bro ledde här över till den andra sidan. Här fanns också en älv, som med brak och dån kastade sig utför det branta berget. Här fanns också kvarn och såg, affärer av olika slag m.m. Jag tror, att detta område är det allra vackraste i hela södra Bullaren. Strax norr härom stupade den branta klippan tvärt i sjön, där Olsborgslott och fäste fordom låg.

Vi lämnade nu våra cyklar åt sitt öde vid landsvägen och begav oss ut i terrängen för att bestiga det historiskt ryktbara berget. Väl uppkomna fann vi, att här fanns lämningar efter murar. Här uppe hade vi också, en härlig utsikt över sjön. Långt ute i vattnet låg Smeviksön, kring vilken fordom enligt sägnen en stor orm ringlade sig. Det var en drakorm som har oroad många generationer i den gamla Bullardalen. Nu syns han inte till längre. På västra sidan om sjön låg den vackra egendomen Tingvall, och längre i söder skymtade det vita tornet på Moo lilla kyrka.

Vi satt trötta och filosoferade en stund i kvällssolen på slottsberget. Det var alltså här "julillet på Olsborg" ägde rum år 1504. Här kom danskarna alltså, smygande över sjön, klädda i vita skjortor, för att de inte skulle upptäckas i den vita bygden. Men då var sjön frusen. Nu ligger den blank och blå. Man skulle kanske sitta här en kall vinternatt för att få det rätta perspektivet på denna vemodiga händelse.

Många sådana mörka historier och dystra krigsberättelser lever på folkets läppar i dessa trakter. Det fick vi erfara, då vi samtalade med bönderna, som vi mötte, när vi i den vackra kvällsskymningen vandrade den idylliska vägen utmed Bullarsjöns strand. Här kan man som folkminnestecknare ännu göra rika fynd. Synd att inte forskarna mera uppsöker dessa trakter.

Vi var nu inte långt ifrån Naverstads åldriga tempel och vi hörde hur dess lilla klockas toner manade folket till bön i kvällen. Folk berättade, att den gamla klockan sjöng: "Min make ligger i Säms fjord"! Hon skulle nämligen en gång tillsammans med en annan klocka transporteras från herrgården Säm till Naverstads kyrka. Sjön var frusen, och man körde därför på den. Men plötsligt brast isen, och den ena klockan rullade i vaken. Man fick aldrig upp den. Det är därför, som den ensamma klockan nu sjunger sin vemodiga sång. Hon har dock nu fått en kamrat. Grosshandlare James Svensson på Säm skänkte nämligen för några år sedan en ny klocka till kyrkan.

Efter att ha övernattat; på Östads utmärkta gästgivaregård, där vi fick god mat och en angenäm bädd, beslöt vi oss för att besöka Naverstads gamla kyrka på söndagen. Det är en mycket gammal helgedom, troligen en av de allra, äldsta i Bohuslän. Den uppges vara byggd på 1100-talet och står kvar i oförändrat skick, så vitt man kan bedöma. På 1700 talet har den blivit målad i taket av den bekante kyrkomålaren Schönfeldt. Det är inte många bohuslänska kyrkor, som numera har kvar- Schönfeldts målningar, fastän han hade målat i de flesta gamla kyrkor här. I övrigt bjöd dock inte kyrkan på några mera märkliga minnen.

Ute på kyrkogården fann vi dock flera gamla gravstenar, bl. a. sådana över de forna kyrkoherdarna i Bullaren. Således fanns en sten över kyrkoherde Bengt Johan Bengtsson död 1913, Anders Gustaf Ekeröth död 1906, och prosten Wilhelm Geintschein död år 1840. beträffande den sistnämnde, så fick vi till livs många, »historier om honom. Han kallades för "Bullarens apostel", men troligen var det inte på det religiösa området som han verkade mest. Det berättas nämligen, att folket i dessa trakter på hans tid gärna sökte sig till andra traktens kyrkor, framför allt till Kville och Krokstad, där den s.k. schartauanska väckelsen vid den tiden hade väldiga förespråkare. Geintschein hörde inte till dessa, men han ville, att folket skulle ha kunskaper, och därför understödde han folkskolan och. försökte att undervisa dem, så långt det var möjligt.

I Naverstad verkade Axel Emanuel Holmberg en tid som adjunkt. Ett minne har man också här av honom. Det är den ståtliga trappa, som leder från Naverstads prästgård till sjön. Den byggde Holmberg tillsammans med sina läs barn. Numera är dem dock åtskilligt förfallen och borde repareras.

Från Naverstad fortsatte vi till Långevallsfors och Backa, där numera ett litet samhälle växt upp. Här fanns åtskilliga nya hus och affärer, och här kunde vi få köpa oss litet till livs på ett trevligt kafé. Härifrån utgick en väg till Fagerhult som vi också beslöt oss för att besöka. Vägen dit var backig och trakten var skogig. Vid Fagerhult låg många vackra gamla gårdar. Det var en hel liten. by med postanstalt, handlare, kafé kyrka .m.m. Man skulle tycka, att dessa trakter ligger isolerade, men det är dock inte så farligt därmed. Man har bilstation och

bussförbindelse med Dals-Ed och Strömstad. Befolkningen är också upplyst och välmående och trivs bra här uppe.

Som ett allmänt omdöme om Bullaren kan sägas, att där numera är en välmående bygd. Förr i tiden var här fattigt ty jordmånen är inte den bästa. Men skogen har de senaste åren varit en välbehövlig inkomstkälla, och man har också de senaste åren lärt sig att sköta jorden bättre. Bebyggelsen är i allmänhet god. Här och där ser man nybyggda, fullt moderna ladugårdar och fina vitmålade manbyggnader, som låter en ana ett modernt släkte. Men i fjällbygden ligger många förfallna gårdar, minnen efter folk, som rest till städerna eller till det stora landet i väster. Och ödetorp är det gott om uppe på Kynnefjället och Bufjället och alla de andra fjällen. Vart och ett av dessa torp talar sin tysta historia om mänskliga tragedier och svikna förhoppningar. Ja, det lever mycket kvar av det gamla ännu i trakten kring Bullarsjön. Men snart är det kanske glömt och förgäta.